

ČESKÁ REPUBLIKA
N Á L E Z
Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl dne 6. března 2012 v senátu složeném z předsedkyně Ivany Janů a soudců Vojena Güttlera a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **M. V.**, zastoupeného JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem se sídlem Sokolská 60, Praha 2, směřující proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, č.j. 30 Cdo 2311/2007 - 139, proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2006, č.j. 1 Co 233/2006 - 118, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2006, č.j. 34 C 32/2005 - 93, za účasti Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze jako účastníků řízení, a obchodní společnosti RINGIER ČR a.s., se sídlem Komunardů 1584/42 Praha 7, zastoupenou JUDr. Helenou Chaloupkovou, advokátkou se sídlem Na Kozačce 7, Praha 2 jako vedlejšího účastníka řízení,

t a k t o :

- I. Postupem nerespektujícím ústavní povinnost poskytovat ochranu základním právům a svobodám, stanovenou čl. 4 Ústavy ČR, ústícím do vydání usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009 č.j. 30 Cdo 2311/2007 - 139, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2006 č.j. 1 Co 233/2006 - 118, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 16. 2. 2006 č.j. 34 C 32/2005 - 93, bylo porušeno základní právo stěžovatele na respekt k lidské důstojnosti, garantované čl. 10 odst. 1 a základní právo na respekt k soukromému životu garantované čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Tato rozhodnutí se proto r u š í .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností podanou elektronicky dne 18. 6. 2009 a doplněnou dne 22. 6. 2009 doručením jejího originálu se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů, neboť měl za to, že jimi bylo porušeno jeho základní právo na zachování osobní cti a dobré pověsti garantované čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a rovněž jeho právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života garantované čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 a contrario zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)), byla podána včas

a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

3. Stěžovatel v ústavní stížnosti poté, co zrekapituloval dosavadní průběh řízení před obecnými soudy, vyjádřil nesouhlas se závěry obecných soudů o přiměřenosti přiznaného relutárního plnění, a to jak ze strany Městského soudu ve výši 50.000,- Kč, tak i ze strany Vrchního soudu v Praze ve výši 200.000,- Kč. Takový přístup obecných soudů k náhradě nemajetkové újmy způsobené nepravdivým tvrzením v periodiku považuje stěžovatel za principiálně nesprávný, přičemž tento svůj opačný názor dovozuje jak z názorů projevených v odborné literatuře, tak i z judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Za situace, kdy evidentně lživým článkem, který zjevně není omylem či zkreslením nějaké informace a který nebyl publikován v dobré víře, ale pouze v úmyslu přilákat pozornost čtenářů, došlo k poměrně masivnímu zásahu do práv stěžovatele, obecné soudy při stanovení výše relutárního plnění zcela pominuly preventivní funkci udělené sankce. Vrchní soud ve svém rozsudku uvedl, že „(...) *smyslem náhrady nemajetkové újmy je pouze zmírnění následků a vyvážení újmy vzniklé zásahem do osobnostních práv.*“ (str. 5 rozsudku). Stěžovatel je naopak toho názoru, že právě s ohledem na konkrétní okolnosti případu (poměr částek vydavatelů bulvárních časopisů vynakládaných na reklamu a stěžovatelem požadovaná výše náhrady nemajetkové újmy) je třeba zabývat se všemi atributy účelu náhrady nemajetkové újmy v penězích při zásahu do osobnostních práv stěžovatele (viz odkaz stěžovatele na článek M. Ryšky: Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, Právní rozhledy č. 9/2009, str. 305 a násl.). Tento přístup je dle názoru stěžovatele o to potřebnější, neboť mediální excesy (zejména ze strany bulvárních tiskovin) jsou stále častější a intenzivnější a jejich vydavatelé zřetelně necítí žádnou potřebu zabývat se takovými „drobnostmi“, jako je ochrana občanských práv těch, o nichž publikují. A přesto, že je stěžovatel tzv. osobou veřejného zájmu, nezastává žádnou politickou funkci, není morálním arbitrem, nehlásá nic, co by se týkalo manželství a čehokoliv, co s ním souvisí, a proto zveřejňování informací o jeho intimním životě nemá z hlediska reálného zájmu veřejnosti na informacích vůbec žádný smysl a význam.

4. Stěžovatel dále odkázal na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 453/03, N 209/39 SbNU str. 215, a v jeho odůvodnění rozvedená kritéria, pod jejichž zorným úhlem je třeba difamační fakta a informace komplexně posuzovat. Z hlediska uvedených kritérií stěžovatel v ústavní stížnosti provedl hodnocení inkriminovaného článku, přičemž dospěl k závěru, že nelze nalézt nic, co by bylo možné označit za „polehčující okolnost“ a stěží si lze představit případ zbytečnějšího, nepodloženějšího a svévolnějšího zásahu do práv na čest, důstojnost, soukromí a rodinný život, než byl proveden inkriminovaným článkem. Z tohoto hlediska tak dle stěžovatele nelze považovat za uspokojivou argumentaci obecných soudů při určení výše relutárního plnění a jeho výše je zcela neproporcionální vzhledem k újmě, která stěžovateli vydáním inkriminovaného článku vznikla.

5. Ve shora uvedeném kontextu pak stěžovatel nesouhlasil se závěrem Nejvyššího soudu uvedeného v napadeném usnesení, že rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé nemá po právní stránce zásadní právní význam. V odůvodnění citované judikáty Nejvyššího soudu nepovažuje stěžovatel za případné, neboť se týkají neoprávněného zásahu do soukromí a rodinného života v důsledku úmrtí rodinného příslušníka, a otázkou přiměřenosti odškodnění se Nejvyšší soud v uvedených rozhodnutích zabývá velmi obecně a zcela logicky nikoliv ve vztahu k zásahu do práva jednotlivce vyvolaného zveřejněním nepravdivé informace.

6. Ústavní soud tak dle názoru stěžovatele bude muset posoudit, zda lze úhradu nemateriální újmy ve výši 200.000,- Kč, v historickém kontextu i v kontextu posuzovaného případu,

považovat za adekvátní, včetně její preventivní funkce, a zda tedy skutečně má čest stěžovatele, který ani v nejmenším nezavdal příčinu zveřejnění naprosto nepravdivého článku a stal se toliko obětí komerčního zájmu vydavatele bulvárního periodika, takto nízkou hodnotu. Vzhledem k tomu, že je stěžovatel přesvědčen, že obecné soudy svým postupem zasáhly do jeho ústavně garantovaných práv, navrhl, aby Ústavní soud svým náležením v záhlaví citovaná rozhodnutí zrušil.

7. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud, Vrchní soud v Praze, Městský soud v Praze i vedlejší účastník, obchodní společnost RINGIER ČR a.s.

8. Jak Nejvyšší soud, zastoupený JUDr. Pavlem Pavlíkem, tak i Vrchní soud v Praze, zastoupený Mgr. Dagmar Javůrkovou, shodně odkázaly na odůvodnění svých rozhodnutí a argumentaci tam uvedenou.

9. Městský soud v Praze, zastoupený JUDr. Martinem Valehrachem, ve svém podání rovněž odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí a nadto uvedl, že stěžovatel se v posuzované věci vůbec nedožadoval satisfakce dle § 13 odst. 1 obč. zák., ale pouze nemajetkové újmy v penězích. „(Stěžovatelovy) požadavky jsou zcela neadekvátní poměrům v ČR, kdy (stěžovatel) zřejmě vycházel z nemajetkových újem, které jsou dle mediálních informací přiznávány např. v USA, tedy ve státě s nesrovnatelně větším počtem obyvatel a vyšší ekonomickou úrovní.“ Dále soud poukázal na praxi přijatou zásadu, že „přiznaná nemajetková újma nemá mít likvidační dopad na subjekt, který do osobnostních práv zasáhl. Pokud se (stěžovatel) domáhal, aby přiznaná nemajetková újma byla zásadně vyšší s poukazem na článek Mgr. M. Ryšky, tedy poukazem na preventivně sankční funkci, zde soud konstatuje, že tento výklad praxí není přijímán a ust. § 13 obč. zák. tuto funkci nezná a neobsahuje ji.“ (str. 1-2 podání).

10. Vedlejší účastník, obchodní společnost RINGIER ČR a.s., zastoupený JUDr. Helenou Chaloupkovou ve svém podání vyjádřil přesvědčení, že důvody uváděné stěžovatelem v ústavní stížnosti nemají ústavní rozměr, neboť postupem obecných soudů nebylo vyloučeno ani omezeno žádné právo či svoboda stěžovatele. K polemice stěžovatele se způsobem, jakým obecné soudy posoudily výši náhrady imateriální újmy, vedlejší účastník uvedl, že soudy při rozhodování musí respektovat zásadu přiměřenosti prisuzovaného zadostiučinění. Satisfakce má v první řadě sloužit k zmírnění nemajetkové újmy vzniklé na osobnosti stěžovatele. Preventivní funkce má předcházet tomu, aby k jednání, které je protiprávní a způsobuje újmu, již nedocházelo. Takovou funkci dle některých názorů může působit jen přiznání satisfakce, která je dostatečně vysoká, aby rušitele donutila se obdobným jednáním do budoucna vyhnout. S takovou teorií by bylo možné souhlasit za předpokladu, že přiznané finanční zadostiučinění bude odpovídat §13 odst. 2 a 3 obč. zák., neboť by neměla vést k nepřiměřenému obohacení žalobce, a to ani za předpokladu, že hodlá „vysouzené“ peníze poskytnout na nějaké prospěšné účely. Nadto při rozhodování o výši satisfakce musí být vzaty v úvahu všechny okolnosti případu, tedy i to, jakým způsobem na zásah do osobnostních práv reagoval stěžovatel, jakým způsobem si i sám sjednal nápravu. Stěžovatel v daném případě využil prostoru, kterého se mu ze strany sdělovacích prostředků dostalo, a tím újmu zkorigoval. Pokud jde o samotnou soudem přiznanou výši nemajetkové újmy, má vedlejší účastník za to, že její odůvodnění je podloženo dostatečným způsobem, soudy ve svých rozhodnutích vždy uvedly, kterými kritérii se při stanovení výsledné částky řídily, rovněž zhodnotily i okolnosti, za nichž k zásahu došlo. Lze mít tedy za to, že v historickém kontextu a s ohledem na podmínky, které jsou dány tímto případem, je přiznaná částka nemateriální újmy ve výši 200.000,- Kč adekvátní.

11. Podle ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastníci souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno

II.

12. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele vyžádal spis Městského soudu v Praze, sp. zn. 34 C 32/2005, z něhož zjistil následující skutečnosti.

13. Stěžovatel se žalobou ze dne 3. 3. 2005 domáhal, aby soud uložil žalované – obchodní společnosti EBIKA s.r.o. (vydavatele periodika Aha! – právní předchůdce vedlejšího účastníka) – povinnost zaplatit stěžovateli částku 5.000.000,- Kč za to, že článek s názvem „*Má tajnou milenku!*“ a v něm užití titulky jako „*V. má rád mladé autorky*“, „... *jeho manželka čeká druhé dítě!*“ či „*Ukázal mi své velké ořezávátko!*“ ve spojení s jeho fotografií a fotografiemi jeho manželky s dítětem a údajné milenky publikované dne 5. 12. 2004 v časopise Aha! se negativně dotkl cti a důstojnosti stěžovatele a uvedením nepravdivých informací došlo k neoprávněnému zásahu do jeho osobnostních práv. Žalovaná se tak na úkor stěžovatele neoprávněně obohatila, když tvrzení o tom, že stěžovatel má mít údajně milenecký poměr s jeho studentkou v době, kdy jeho manželka byla v jiném stavu, zneužila bez souhlasu a vědomí stěžovatele jako součást své reklamní kampaně, která souvisela s tím, že žalovaná chtěla nepravdivými informacemi o stěžovateli a použitím jeho fotografie získat čtenáře pro zmíněné periodikum. Jelikož upoutávka na vydání předmětného čísla byla použita i v reklamních spotech odvysílaných v TV NOVA a v dalších sdělovacích prostředcích (např. rozhlasová stanice Evropa 2) dne 4. 12. 2004, došlo k natolik závažnému zásahu do práv stěžovatele, že odůvodňuje stanovenou výši požadované nemajetkové újmy v penězích.

14. Žalovaná ve svém vyjádření k žalobě ze dne 16. 5. 2005 (č.l. 7 – 28 spisu) konstatovala, že nárok stěžovatele v takovém rozsahu neuznává. Dále uvedla, že zveřejněné informace mohly zasáhnout do soukromí, ale bezprostředně poté učinila opatření k nápravě, když na žádost stěžovatele uveřejnila jeho odpověď k článku (dne 9. 1. 2005) a stejně tak uveřejnila i omluvu samotnému stěžovateli (článek s názvem „*M. promiň!*“ ze dne 31. 12. 2004), kterou však stěžovatel nepovažoval za adekvátní. Z uvedeného dle žalované vyplývá, že případná újma byla napravena nebo alespoň zmírněna jak uvedenými reakcemi žalované, tak i stěžovatelem, který o nepravdivosti článku informoval veřejnost prostřednictvím Lidových novin (článek „*Bulvár mi vrací úder*“ ze dne 8. 12. 2004) i v České televizi (pořad „*Bez obalu*“ ze dne 12. 12. 2004). „*Lze mít tak za to, že nebyla důstojnost a vážnost fyzické osoby snížena ve značné míře. (...) Pak se jeví požadovaná výše za způsob zastrašování. Je nutné zdůraznit, že satisfakce ve smyslu zákonné úpravy dané § 13 odst. 2 ve spojení s odst. 3 obč. zák. plní svou funkci jen v tom smyslu, když reparuje následky, které byly neoprávněným zásahem způsobeny, a to přiměřeným způsobem.*“ (č.l. 9 spisu).

15. Stěžovatel ve své replice ze dne 6. 9. 2005 (č.l. 30 – 35 spisu) vyjádřil přesvědčení, že žalovaná se snaží danou věc bagatelizovat a skutečnost, že stěžovatel po uveřejnění předmětného článku ve vlastním zájmu popřel nepravdivé informace v několika médiích, neznamená, že zaniklo jeho právo domáhat se u soudu ochrany proti neoprávněnému zásahu do svých osobnostních práv ze strany žalované. Výši požadovaného peněžitého zadostiučinění považuje stěžovatel vzhledem k závažnosti a intenzitě neoprávněného zásahu do jeho osobnostních práv za přiměřenou a nelze ji považovat za jakýkoliv způsob zastrašování (č.l. 33 spisu).

16. Po provedeném dokazování (výslechy svědků, listinné důkazy, důkazy videozáznamy upoutávek) Městský soud v Praze v záhlaví citovaným rozhodnutím (č.l. 93 – 95) rozhodl tak, že žalovaná je povinna stěžovateli zaplatit částku 50.000,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok I.), zbylou část žaloby ohledně zbytku požadované částky, tj. 4.950.000,- Kč soud zamítl (výrok II.). Dále rozhodl o nákladech řízení tak, že žalovaná je povinna zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů řízení částku 15.025,- Kč. V odůvodnění soud mimo jiné konstatoval, že po zhodnocení provedených důkazů dospěl k závěru, že „*žaloba byla podána co do základu po právu, žalovaná publikovala informaci, která nebyla pravdivá, jejíž pravdivost nebyla prokázána (...) ani pečlivě a dostatečně prověřena, (...) která byla útokem na právo na dobré jméno a čest (stěžovatele), na jeho soukromí a rodinný život, na časopis, v němž byl sporný článek publikován byla rozsáhlá reklamní kampaň, k této kampani byla skutečně zneužita osoba (stěžovatele) (...) je na místě konstatovat, že negativní reakce vůči osobě (stěžovatele), resp. jeho známým a příbuzným byly relativně rozsáhlé, avšak v zásadě po relativně krátké době odpadly.*“ (str. 3-4 rozsudku).

17. Soud při hodnocení, v jaké výši přiznat nemajetkovou újmu v penězích hodnotil ve prospěch žalované, že „*se (stěžovateli) omluvila, že publikovala požadovanou odpověď, (...) že (stěžovatel) je osobou veřejného zájmu, která má možnost mediálně reagovat, což opakovaně učinil (...). Soud též přihlédl ke skutečnosti, že (stěžovatel) jako osoba veřejného zájmu, musí snášet určitou větší míru zájmu médií, a to i bulvárních médií, avšak to, co bylo publikováno, nebyla kritika, ale nepravdivá informace, která byla protiprávním zásahem do osobnostních práv. (...) S ohledem na skutečnost, že článek byl sice předmětem relativně značného zájmu, avšak po krátkou dobu, nezpůsobilo to žádnou změnu v postavení (stěžovatele) v rodině, jeho postavení nejčtenějšího českého autora a mediálně známé osoby.*“ (str. 4 rozsudku). Soud dále uvedl, že vzal v úvahu i judikaturu Ústavního soudu týkající se osob veřejného zájmu, za situace, kdy publikované informace mají alespoň nějaký, byť chatrný základ, což v posuzovaném případě splněno nebylo, resp. takový důkaz přinesen nebyl. K možnosti uložit vyšší nemajetkovou újmu v penězích, soud konstatoval, že vyšší částky nemajetkové újmy v penězích jsou standardní judikaturou vyhrazeny spíše v případě zásahů do práva na život a zdraví, v případě zásahu do práva na dobré jméno a čest jen tehdy, byly-li prokázány konkrétní závažné negativní dopady, což v tomto případě nebylo (str. 4 rozsudku).

18. Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel odvolání (č.l. 97-99, doplněné o podání na č.l. 104-105), v němž polemizoval zejména se závěry městského soudu ohledně hodnocení, v jaké výši přiznat nemajetkovou újmu v penězích. Stěžovatel byl toho názoru, že soud dostatečně nepřihlédl ke skutečnosti, že bylo prokázáno, že ve sporném článku publikované nepravdivé informace o stěžovateli hrubě zasáhly do jeho práva na dobré jméno, čest, důstojnost a soukromí a do rodinného života jeho i jeho příbuzných. Dále soud dostatečně nezohlednil to, že závažnost protiprávního zásahu žalované do osobnostních práv stěžovatele byla zvýrazněna vysíláním reklamních upoutávek v médiích, čímž se sporný článek dostal i do povědomí těch, kteří bulvární časopisy nečtou a ani nevědí, že časopis Aha! je bulvárním časopisem. Stejně tak soud důkladně neproověřil okolnosti vzniku sporného článku.

19. Ve vyjádření k tomuto odvolání (č.l. 108-110) žalovaná konstatovala, že stěžovatel jako osoba veřejného zájmu využil prostoru, kterého se mu ze strany sdělovacích prostředků s ohledem na jeho osobnost mimořádně dostalo a tím způsobenou újmu napravil nebo alespoň dopady předmětného článku zmírnil. Stěžovatel šel dle žalované dokonce nad rámec, když neustálým vrácením se k článku tuto věc na veřejnosti přižívoval. Žalovaná rovněž nesouhlasila s požadovanou výší náhrady nemajetkové újmy v penězích a považovala ji spíše za jakousi vendetu vůči vydavateli předmětného článku.

20. Vrchní soud v Praze v záhlaví citovaným rozsudkem (č.l. 118-121 spisu) o podaném odvolání rozhodl tak, že rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ve věci samé změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit stěžovateli dalších 150.000,- Kč do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku, jinak výrok potvrdil. Dále pak rozhodl o nákladech řízení tak, že žalovaná je povinna zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně částku 21.025,- Kč a odvolacího řízení částku 18.875,- Kč. Vrchní soud při svém rozhodování vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, učiněných na základě jím provedených důkazů, které vrchní soud doplnil o výsledky stěžovatele (protokol na č.l. 111-115 spisu). Z výpovědi stěžovatele pak dle soudu vyplynulo, že se stěžovatel cítil obsahem článku a způsobem jeho prezentace na svých právech značně dotčen, že na článek reagovalo nejen jemu blízké okolí a kamarádi, ale i další osoby na tzv. veřejných čteních, dále že dodnes se s tím, co bylo o něm publikováno v předmětném článku, nevypořádal a při úvaze o výši náhrady vycházel i z preventivní úlohy zadostiučinění, tím spíše, když bulvární noviny věnují milionové částky na reklamu (str. 4 rozsudku).

21. Vrchní soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, který dovedl zásah do osobnostních práv stěžovatele (které žalovaná nyní již ani nezpochybňuje) a došlo tak velmi závažné újmě na osobnostních právech stěžovatele. Právě závažností újmy a všemi okolnostmi, které vyšly v řízení najevo, soud odůvodnil přiměřenost stanovené výše náhrady nemajetkové újmy. *„(Soud) přitom zohledňoval, na rozdíl od soudu prvního stupně i další skutečnosti, konkrétně, že si žalovaná nedostatečně ověřovala informace, které získala, že je uveřejňovala v době těhotenství manželky (stěžovatele) a že vzhledem k reklamě na předmětné číslo časopisu, se tato informace dostala i do povědomí těch, kteří jinak bulvární časopisy nečtou a o informace z nich se nezajímají. Zohlednil dále především to, jakým hrubým a vulgárním způsobem neověřené informace žalovaná publikovala, jakými titulky článek opatřila, což vše svědčí o její snaze získat, bez ohledu na chráněná práva fyzické osoby, co největší počet čtenářů, tedy že předmětným článkem sledovala nepochybně jen komerční úspěch. Tento článek neobsahoval žádný hodnotící úsudek, názor či kritiku, a proto v daném případě nedošlo ani ke střetu zájmu na ochranu osobnosti se střetem zájmu na informování veřejnosti. (...) Na rozdíl od soudu prvního stupně pak soud nepřihlížel ve prospěch žalované k tomu, že publikovala článek „M. promiň!“, neboť ten nelze považovat za skutečnou omluvu a je – pokud jde o (stěžovatele) – spíše zesměšňujícím.“* (str. 5 rozsudku). K určené výši náhrady nemajetkové újmy v penězích soud konstatoval, že *„(...) smyslem náhrady je pouze zmírnění následků a vyvážení újmy vzniklé zásahem do osobnostních práv, (...) námitka (stěžovatele) týkající se poměru výše částek vydavatelů bulvárních časopisů vynakládaných na reklamu a jím požadované výše náhrady nemajetkové újmy nemůže obstát.“* (str. 5 rozsudku).

22. Proti potvrzujícímu výroku rozhodnutí vrchního soudu podal stěžovatel dovolání (č.l. 123 – 129 spisu), v němž polemizoval se závěry vrchního i městského soudu, zejména že dostatečně nepřihlédly k tomu, za jakých okolností sporný článek vznikl, kdo je jeho autorem, nepřihlédly ani k tomu, jak velký vliv na jeho osobnostní práva měla publikace sporného článku a žalovanou užitá reklamní kampaň na tento článek ve sdělovacích prostředcích. Zásadní právní význam stěžovatel spatřoval zejména v tom, že tak hrubě urážlivý a vulgární zásah do osobnostních práv, jakých se dopustila žalovaná ve sporném článku, judikatura Nejvyššího soudu dosud neřešila, o čemž svědčí i absence jakýchkoliv odkazů na již existující judikaturu v napadených rozhodnutích.

23. Nejvyšší soud o podaném dovolání rozhodl v záhlaví citovaném rozhodnutí (č.l. 139-140 spisu) tak, že jej odmítl podle § 243b odst. 5 o.s.ř., když neshledal zákonné předpoklady přípustnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího

soudu ve věci samé nemělo po právní stránce zásadní význam. Ve stručném odůvodnění soud ve vztahu k výkladu ust. § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. konstatoval, že odvolací soud danou otázku posoudil v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu (viz odkazy na rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 1651/2004 nebo sp. zn. 30 Cdo 2219/2006).

III.

24. Podstatou ústavní stížnosti je polemika stěžovatele se způsobem, jakým obecné soudy v daném případě posoudily otázku přiměřenosti výše náhrady nemajetkové újmy v penězích, aniž by zohlednily závažnost a intenzitu zásahu do jeho základního práva na soukromí, ve smyslu čl. 10 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy, způsobeného mu a jeho rodině zveřejněním nepravdivých a difamujících informací z jeho soukromého života.

III. A) *Tzv. osobnostní základní práva vs. svoboda projevu*

25. K otázce lidské důstojnosti se Ústavní soud vyjádřil např. v nálezu sp. zn. IV. ÚS 412/04 ze dne 7. 12. 2005 (N 223/39 SbNU 353) takto: „Těžištěm ústavního pořádku České republiky je jednotlivce a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem ČR. Jednotlivce je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (kupř. právo na život, zaručení právní subjektivity), ale v souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež nalezla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mj. vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Tyto úvahy stvrzuje preambule Ústavy ČR, která deklaruje lidskou důstojnost za nedotknutelnou hodnotu, stojící v základu ústavního pořádku ČR. Stejně tak Listina základních práv a svobod garantuje rovnost lidí v důstojnosti (čl. 1) a garantuje subjektivní právo na zachování lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1). Z ústavního pořádku proto plyne, že pojem lidské důstojnosti je co do rozsahu mnohem širší, než je rozsah tohoto pojmu v občanském zákoníku (zejm. § 11 násl.). Strohá a nedostatečná úprava obsažená v civilním kodexu, se soustřeďuje jen na otázky ochrany osobnosti a ex definitione poskytuje ochranu v horizontálních vztazích v situacích, kdy dochází k interferencím při výkonu práv jinými osobami (např. při výkonu svobody projevu.). (...)S člověkem nelze manipulovat jako s věcí. Jinými slovy, v žádném aplikačním postupu, ani v žádném individuálním či v normativním aktu veřejné moci, nesmí být obsaženo nic, co by porušovalo základní práva vyložená v hranicích lidské důstojnosti.“

26. V nálezu sp. zn. I. ÚS 557/09 ze dne 18. 8. 2009 (N 188/54 SbNU 325) Ústavní soud uvedl: „ Jak lidská důstojnost, tak způsoblost k právům v širokém slova smyslu (hmotněprávním i procesním, vyjádřeno jazykem práva civilního) charakterizují právně jednotlivce, k němuž je veřejná moc povinována respektem. Bez uznání tohoto postulátu by ostatní, ústavním pořádkem ČR garantovaná základní práva a svobody, byly jen prázdnými floskulami. G. Dürig [G. D., Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Archiv des öffentlichen Rechts 81 (1956), s. 127] zformuloval proslulou teorii objektu, kterou převzala judikatura německého Spolkového ústavního soudu, vážící se k otázkám lidské důstojnosti. Podle této teorie dochází k porušení lidské důstojnosti v případě, kdy je konkrétní jednatel postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umněšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny. Lze dovést, že člověk tak bývá netoliko objektem společenských "poměrů", ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv.“

27. Ústavní soud ve své judikatuře také mnohokrát zřetelně vymezil význam, který je třeba ústavně garantovanému právu na respekt k soukromému životu dle čl. 10 Listiny i čl. 8 Úmluvy přisuzovat. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 (94/2011 Sb.) konstatoval, že „*zcela zvláštní respekt a ochranu požívá v liberálních demokratických státech základní právo na nerušený soukromý život osoby. (...) Primární funkcí práva na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro rozvoj a seberealizaci individuální autonomní osobnosti. Vedle tradičního vymezení soukromí v jeho prostorové dimenzi (ochrana obydlí v širším slova smyslu) a v souvislosti s autonomní existencí a veřejnou mocí nerušenou tvorbou sociálních vztahů (v manželství, v rodině, ve společnosti), právo na respekt k soukromému životu zahrnuje i garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování jednotlivce o sobě samém. Právo na soukromí garantuje rovněž právo jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům.* [srov. dále nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 23/05 ze dne 17. 7. 2007 (N 111/46 SbNU 41) nebo sp. zn. I. ÚS 705/06 ze dne 1. 12. 2008 (N 207/51 SbNU 577), anebo rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 15. 12. 1983, BVerfGE 65, 1 (*Volkszählungsurteil*)]. Jinými slovy, právo na respekt k soukromému životu zahrnuje garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování o sobě samém, včetně rozhodování o uspořádání vlastního života, což lze označit jako aktivní seberealizační komponent osobního sebeurčení. Za pasivní oblast soukromého života můžeme označit tu osobnostní sféru, která je imanentní samotnému lidství, jako je především lidská důstojnost, osobní čest, dobré jméno a také vnitřní potřeba sociálního kontaktu a sociálního začlenění. Soukromý život tak obsáhne nejen *internum*, nýbrž i *externum*, které se vztahuje k obchodním, pracovním nebo i sociálním aktivitám.

28. Osobní soukromou sféru v českém ústavním pořádku charakterizují především tzv. osobnostní práva, která tvoří jistou ucelenou kapitolu v rámci široce chápaného práva na soukromí, tj. především právo na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno. Právo na soukromý život se v této dimenzi projevuje především jako negativní právo – svoboda, tj. jako právo bránící v první řadě veřejné moci ve vměšování (v zásazích) do osobní soukromé sféry jednotlivců, který ji autonomně vyplňuje svými úkony jako projevy své svobodné vůle. Nicméně lze z něho dovodit i pozitivní závazek státu, který vyžaduje, aby veřejná moc vyvinula činnost, která má vytvořit podmínky pro nerušenou realizaci základních práv, spočívající zejména v přijetí takové právní úpravy, která zabrání i třetím, soukromým osobám zasahovat do osobní soukromé sféry, a to pomocí právních nástrojů různé intenzity (s ohledem na intenzitu potenciálního zásahu) od soukromoprávních příkazů a zákazů (především § 11 až 13 obč. zák.), přes administrativně právní (např. ust. § 10 – § 15 zákona č. 46/2000 Sb., tiskový zákon, nebo § 35-40 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání) až po trestněprávní regulaci (např. hlava II. díl 2 tr. zák.) [(srov. E. Wagnerová, in: E. Wagnerová, V. Šimíček, T. Langášek, I. Pospíšil a kol.: Listina základních práv a svobod s komentářem, Praha: Wolters Kluwer 2012, čl. 10 (v tisku)].

29. Jak plyne z judikatury Ústavního soudu, dostávají se tzv. osobnostní základní práva (na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno) zpravidla do konfliktu s právem na svobodný projev (čl. 17 odst. 1 Listiny). Ústavní soud v minulosti ve své judikatuře v rámci posouzení tohoto konfliktu postupně vymezoval hranice a rozsah ústavní ochrany poskytované právu na svobodný projev, když dovodil, že presumpcí ústavní konformity je chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoli však tvrzení faktů, která v míře, v níž sloužila za základ kritiky, musí naopak důkazně prokazovat kritik sám. Prokázání tvrzených faktů kritikem samotným platí jako evropský ústavní standard (např. rozhodnutí Sněmovny lordů

ze dne 28. 10. 1999 ve věci Reynolds v. Times News Papers Limited nebo rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu (BVerfG) ze dne 3. 6. 1980, 1 BvR 797/78 v případě Böll, který je potvrzován i judikaturou Evropského soudu pro lidská práva - viz např. rozhodnutí velkého senátu ze dne 17. 12. 2004 ve věci Pedersen a Badsgaard proti Dánsku a tam citovaná judikatura). Ústavní soud tak v nálezu sp. zn. I. ÚS 453/03 z 11. 11. 2005 (N 209/39 SbNU 215) odepřel ochranu sdělování vědomě nepravdivých informací, neboť *„chce-li kdokoliv zveřejnit o jiné osobě informaci difamačního charakteru, nelze jeho počínání považovat za rozumné či legitimní, pokud neprokáže, že měl rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace, kterou šířil, a dále pokud prokáže, že podnikl řádné dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž mu bylo ověření informace přístupné, a konečně, pokud sám neměl důvod nevěřit, že difamační informace je nepravdivá. Zveřejnění takové informace nelze považovat za rozumné i tehdy, pokud si šířitel informace neověří její pravdivost dotazem u osoby, které se informace týká a nezveřejní i její stanovisko, s výjimkou nemožnosti takového postupu anebo tam, kde to zjevně nebylo nutné.“*

30. S oporou ve stanovisku amicus curiae Benátské Komise ze dne 17. 3. 2004, CDL-AD(2004)011), Ústavní soud vytvořil desetibodový test pro zkoumání ústavní aprobeovatelnosti a legitimacy tvrzených faktů, které mají difamační potenciál: 1. Závažnost obvinění. Čím závažnější obvinění je, tím více byla veřejnost dezinformována a difamovaná osoba poškozena, pokud tvrzení není pravdivé. 2. Povaha informace a uvážení, do jaké míry je předmětný problém záležitostí veřejného zájmu. 3. Zdroj informace. Někteří šířitelé informace nemají přímou znalost o události. Někteří mají vlastní důvody rozmělnit informaci anebo jsou placeni za své příběhy. 4. Vynaložené úsilí a konkrétní kroky k ověření pravdivosti informace. 5. Status informace. Obvinění již může být předmětem vyšetřování, které vyžaduje ohledy. 6. Naléhavost záležitosti. Zprávy jsou často komoditou podléhající rychlé zkáze. 7. Zda byl žádán komentář od stěžovatele (žalobce). Ten může mít informace, kterými jiní nedisponují nebo které nesdělili. Oslovení stěžovatele (žalobce) nemusí být vždy nutné. 8. Zda médii šířené sdělení obsahovalo podstatu události viděné očima stěžovatele (žalobce). 9. Tón sdělení šířeného médii. Původce mediálně šířené informace může iniciovat diskusi nebo vyšetřování. Nemusí prezentovat obvinění jako sdělování faktu. 10. Okolnosti zveřejnění včetně jeho načasování.

31. Jinými slovy, vybočí-li publikovaný názor z mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti, ztrácí charakter korektního úsudku (zprávy, komentáře) a jako takový se zpravidla ocitá již mimo meze ústavní ochrany. Legitimitu zveřejnění nelze dovést a ústavní ochranu svobodou projevu nelze poskytnout informaci, pokud byla dominantně motivována touhou poškodit difamovanou osobu, pokud šířitel sám informaci nevěřil anebo pokud ji poskytl bezohledně, aniž by se řádně staral o to, zda je či není pravdivá. Na nutnosti dbát těchto zásad nic nemění skutečnost, že jistá část tisku má sklon před fakty (ověřenými skutečnostmi) dávat přednost až „bombastické“ síle výrazů, jimiž „své názory“ tlumočí a prezentuje, neboť zasáhne-li do ústavně garantovaných práv jednotlivců nebo jiných ústavou či zákonem chráněných hodnot a zájmů, musí být připravena nést z takových jednání důsledky, byť má na nich založenou svou marketingovou strategii a dokonce i samotný účel své existence. Z toho důvodu je zcela nepřijatelné, pokud se tyto subjekty při takovém způsobu jednání, téměř permanentně zasahujícím do osobnostních práv jednotlivců, dovolávají ochrany svobodou projevu (svobodou tisku), neboť zlému úmyslu nelze v žádném případě takovou ochranu poskytnout.

III. B) Funkce nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnostních práv

32. Podle ustanovení § 13 odst. 1 a 2 obč. zák. má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů, a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění, přičemž pokud by se nejevilo postačujícím toto (morální) zadostiučinění proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (tzv. relutární náhrada). Cit ust. § 13 odst. 2 obč. zák. pro přiznání relutární náhrady předpokládá značnou míru dotčení osobnosti fyzické osoby, a to za situace, kdy by se tak nejevilo postačujícím morální zadostiučinění podle § 13 odst. 1 obč. zák. Ústavní soud si je vědom, že optimalizace mezi základními funkcemi přiměřeného zadostiučinění a specifika každého jednotlivého případu vylučují pevnou, zákonem stanovenou standardizaci sazeb či hranic (ať minimální nebo maximální), exaktní metodiku výpočtu nebo existenci nějakého bodového ohodnocení, na jejichž základě by se výše relutární náhrady přiznávané soudem stanovovala a které mohou být v žalobách požadovány. Pokud by se zákonodárce uchýlil k takovému řešení, potenciální rušitel osobnostních základních práv by snáze mohl kalkulovat rizika spojená s jeho protiprávním počínáním (srov. k tomu P. Hajn: K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. Bulletin advokacie č. 4/2003, str. 9). Stanovení výše náhrady je tak ze zákona věcí volné úvahy soudu (§ 136 o.s.ř.), která musí být odůvodněna a musí mít svůj základ ve zjištěném skutkovém stavu ohledně obou zákonem předvídaných kritérií, tj. ohledně závažnosti vzniklé újmy i ohledně okolností, za nichž k porušení práva došlo (§ 13 odst. 3 obč. zák.).

33. Nicméně i s ohledem na skutečnost, že se dosavadní judikatura obecných soudů v oblasti ochrany osobnostních práv, zejména při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích do značné míry liší (především co do konkrétně přiznávaných částek ve skutkové i právně podobných případech), je nezbytné trvat na požadavku, aby obecné soudy ve své judikatuře respektovaly určitá společná, obecná kritéria, jež by vždy braly v úvahu při určení konkrétního způsobu či stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Základním a určujícím hlediskem pro stanovení uvedených měřítek musí být hledisko závažnosti a intenzity („blízkosti“) zásahu do práv náležejících do tzv. intimní sféry soukromého života jednotlivce, dotýkající se samé podstaty lidství a lidské důstojnosti, který je s ohledem na její význam nezbytné vnímat jako zásah nejcitlivější a nejzávažnější, bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o jednotlivce veřejně činného, známého či nikoliv (srov. k tomu např. rozhodnutí ESLP ze dne 25. 11. 2008 ve věci Biriuk proti Litvě (č. 23373/03). Lidská důstojnost totiž představuje nejvyšší hodnotu stojící v základu celého českého právního řádu, jakož i ústavního pořádku a lze ji tak nahlížet jako finální účel obou zmíněných, jimž dodává legitimitu (viz preambule k Ústavě ČR). Tím se lidská důstojnost stává objektivní ústavní kategorií a působí ve vztahu k ostatním, jinak nehierarchicky uspořádaným základním právům (klasickým a politickým), jako hodnota nadřazená. Pod zorným úhlem výše uvedeného je tak jakýkoliv zásah či snížení lidské důstojnosti skutečně nezbytné vnímat jako zásah velmi závažný a tedy i stěží reparaovatelný, neboť lidská důstojnost je hodnotou horizontálně neporovnatelnou s ostatními ústavními hodnotami či společenskými normami, je zcela nenahraditelná jiným statkem, tím méně je pak hodnotou kvantifikovatelnou či vyčíslitelnou v penězích. Obecné soudy by tak měly brát v úvahu vyzářování jednotlivých základních práv a ústavních hodnot do aplikované právní normy a rozhodnout s ohledem na ně, tj. poskytnout jim co nejširší a nejadekvátnější ochranu, v případě zásahu do základního práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy), včetně práv dotýkajících se tzv. intimní sféry soukromého života jednotlivce a tedy samé podstaty lidství a lidské důstojnosti o to více zesílené. Tyto povinnosti soudů je možné dovodit z čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy ČR, které vymezují demokratický právní stát v jeho materiálním smyslu, tj.

založeném na účtě k základním právům a svobodám jednotlivce, jež staví pod ochranu soudní moci.

34. Při úvaze o přiměřenosti výše náhrady nemajetkové újmy v penězích je rovněž nezbytné přihlédnout k samotnému účelu a funkcím tohoto institutu při ochraně osobnosti (dle § 13 odst. 2, 3 obč. zák.). Názory právní teorie, z nichž ve většině případů vychází i dosavadní judikatura obecných soudů v oblasti ochrany osobnosti, se do značné míry shodují nad primárním významem funkce *satisfakční*, tj. přiměřeně s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu, optimálně, a tím účinně vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, když nemajetková újma vzniklá porušením osobnostních práv se v obecném slova smyslu ani nedá „odškodnit“ a rozsah vzniklé nemajetkové újmy nelze ani exaktně kvantifikovat a vyčíslit a lze za ni „jen“ poskytnout zadostiučinění (satisfakci) (srov. M. Ryška: Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, Právní rozhledy č. 9/2009, str. 305 a násl.).

35. Shoda již ovšem nepanuje, což se ostatně projevuje právě v odlišném přístupu judikatury obecných soudů, nad přítomností a významem *preventivně-sankční* funkce, kterou by výše náhrady nemajetkové újmy v penězích rovněž měla plnit. Ústavní soud v usnesení sp. zn. IV. ÚS 315/01 ze dne 20. 5. 2002 (U 15/26 SbNU 361) konstatoval, že „*odpovědnost za zásah do osobnostních práv je odpovědností objektivního charakteru, což znamená, že občanskoprávní sankce vzniká na objektivním základě, její nastoupení nevyžaduje zavinění. Vzniklá nemajetková újma na osobnosti postižené fyzické osoby je pro ni stejně závažná bez ohledu na to, jednal-li původce zásahu zaviněně či nikoliv. Subjektivní prvek zavinění má význam toliko při určování výše náhrady nemajetkové újmy dle § 13 odst. 3 obč. zák. v rámci zohlednění okolností, za nichž k porušení práva došlo.* (srov. k tomu i odlišné stanovisko soudce zpravodaje E. Wagnerové k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 16/04 ze dne 4. 5. 2005 (N 98/37 SbNU 321; 265/2005 Sb. - „*forma a intenzita zavinění by měla hrát klíčový význam pro stanovení povinnosti nahradit škodu za citovou újmu poškozeného*“).

36. V tomto pojetí, zohledňující význam intenzity a míry zavinění při stanovení výše relutární náhrady, je zásah do práva na ochranu osobnosti civilním deliktem a přiměřené zadostiučinění jednou z civilněprávních sankcí, která má odrazovat rušitele chráněných osobnostních statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání, a být tak nástrojem speciální i generální prevence, což vyžaduje, aby se jednalo o sankci patřičně důraznou a dostačující (přiměřenou) i z tohoto hlediska. „*V rozhodnutí soudu musí být preventivně optimalizováno mezi satisfakčním a sankčním působením přiměřeného zadostiučinění, mezi nimiž existuje vztah komplementarity (navzájem se doplňují, posilují – viz teze vyjádřená ohledně narůstající potřeby finanční satisfakce v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu) i vztah konkurence (v tom směru, že výše náhrady nesmí být toliko exemplární civilní sankcí, tj. fakticky bezdůvodným obohacením osoby dotčené neoprávněným zásahem)* (srov. P. Hajn: Cit. dílo, str. 7 a násl.) Obdobně i K. Eliáš a kol. dovodily, že „*nelze opomenout, že forma a výše zadostiučinění sleduje účel nejen nápravný a vyrovnací, ale též individuálně odrazující a nepřímou i obecně předcházející podobným jiným zásahům. Odstrašující či odrazující funkce tohoto institutu ochrany soukromého práva se společně s funkcí preventivní projevuje nejen v obecné rovině nepřímou vychovávající k účtě k právům jiných lidí, ale zejména ve vztahu ke konkrétnímu původci zásahu, jehož má odradit od myšlenky pokračování v zásahu nebo od myšlenky dalšího zásahu. (...) Odstrašujícím působením zadostiučinění lze čelit sociálně patologickému nebezpečí ekonomizace výnosů a nákladů protiprávních jednání. Bylo-li by zadostiučinění pokaždé či převážně jen nízké bez ohledu na okolnosti, mohlo by to vést k objektivně žádoucí myšlence, že se zásahy mohou původci vyplatit, zejména docílil-li jimi svého přímého či nepřímého obchodního nebo jiného*

hospodářského prospěchu (např. vyšší prodejnosti nákladu bulvárního tisku nebo vyšší sledovanosti televizního pořadu pokleslého obsahu, psychologicky zacíleného na pudové či horší stránky diváckých osobností.“ (srov. K. Eliáš a kol.: Velký akademický komentář, 1. sv., Linde: Praha 2008, str. 157). Stejně tak M. Ryška předestřel, že „v souladu s rozhodovací činností Ústavního soudu i citovanými názory právní teorie proto nezbyvá, než reálně konstatovat, že náhrada nemajetkové újmy neplní toliko pouze funkci satisfakční, neboť hodnotí-li se při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy i otázka zavinění a má-li rozhodnutí soudu co do výše peněžitého odškodnění účinně přispívat ke snížení, popř. k eliminaci nežádoucích újem na osobnosti fyzických osob, musí nutně náhrada nemajetkové újmy v penězích plnit právě i onu preventivně-sankční funkci.“ (srov. M. Ryška: Cit. dílo).

37. Otázka míry zavinění původce zásahu pro stanovení výše relativní náhrady dle § 13 odst. 3 obč. zák. se tak stává zásadním způsobem spoluurčující a bezpochyby i jedním z klíčových hledisek pro navýšení relativní náhrady. To ostatně odpovídá i základnímu smyslu relativní náhrady, tj. smyslu satisfakčnímu, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, neboť vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena křivda, za niž má přijít zadostiučinění) (srov. M. Ryška: Cit. dílo). V tomto směru lze dojít k závěru, že v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvlášť odsouzeníhodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění. Obdobně by bylo třeba postupovat i v případě, že by původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv právě tímto zásahem sledoval pouze záměr zvýšit svůj majetkový prospěch či tak činil ve snaze zviditelnit se a získat tak potřebnou publicitu pro své konání (např. zvýšený odběr a prodej tisku, reklama aj.).

38. Je pochopitelné, že v českém právním prostředí se výše těchto náhrad nemůže blížit náhradám přiznávaným z titulu právního institutu *punitive damages* (či obdobnému institutu *exemplary damages*) aplikovaného v anglo-americkém prostředí v rámci *tort law*, kde jsou v obdobných případech ukládána plnění i v řádu desítek či stovek milionů dolarů jako soukromá sankce žalovanému a současně vysoká odměna úspěšnému žalobci, který se nebál podstoupit riziko a nepříjemnosti spojené s vedením sporu, a přispěl tak k uplatnění prevenční funkce práva a čistotě veřejného života, za což mu náleží vysoká odměna navíc (srov. M. Ryška: Cit. dílo či D. Milo: *Defamation and Freedom of Speech*, Oxford University Press: New York 2008, str. 221 a násl.). Na druhou stranu je ovšem nezbytné uvést, že s ohledem na skutečnost, že v anglo-americkém právním prostředí nepanuje shoda nad tím, zda je v soudních sporech řešících konflikt svobody projevu s osobnostními právy žádoucí přítomnost institutu *punitive damages*, jejichž přiznání bývá vnímáno jako nepřiměřené omezení svobody projevu, aniž by tím současně docházelo ke zvýšení ochrany osobnostních práv, je z tohoto důvodu často dávána přednost uplatnění institutu přiznání zvýšené náhrady újmy (tzv. *aggravated damages*). Tamní soudy k tomuto institutu přistupují zejména při zvážení konkrétních (přítěžujících) okolností, za nichž byla difamační informace zveřejněna, jaké pohnutky a motivy vedly škůdce k jejímu zveřejnění a jak intenzivní zásah do osobnostních práv zveřejnění či šíření difamační informace představovalo pro daného poškozeného. „*Faktory jako zlý úmysl, zášť, závist, odmítnutí omluvy či zlehčení způsobu poskytnuté omluvy, opakování a zintenzivnění daného zásahu či chování škůdce v době před i v průběhu soudního sporu, je nezbytné považovat za přítěžující okolnosti odůvodňující uložení zvýšené náhrady újmy.*“ Institut přiznání zvýšené náhrady újmy (*aggravated damages*) ve spojení s obecnými *compensatory damages* tak plní nejen funkci satisfakční, tj. nahrazují či alespoň zmírňují újmu vzniklou poškozenému v souvislosti se zveřejněním či šířením informací difamačního charakteru, ale právě i funkci odstrašující („deterrent“) a sankční („punitive“) (srov. k tomu D. Milo: Cit. dílo, str. 223 – „*The monetary value which a*

society places upon reputation and freedom from unjustified shame and humiliation is bound to be a conventional figure. The higher it is set, the greater the deterrence.“).

39. Koneckonců institut podobný výše popsanému institutu přiznání zvýšené náhrady újmy, je nepřímo přítomný i v českém právním řádu, kdy je sice soud při určení výše peněžitého zadostiučinění vázán žalobním návrhem žalobce, soud ale může přisoudit *ultra petitem* i vyšší zadostiučinění, než-li navrhnul žalobce (§ 153 odst. 2 o.s.ř.). „*Z obč. zák. (§ 13 odst. 3), jakož i ze zákona č. 82/1998 Sb. (§ 31a odst. 2 a 3) totiž vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky řízení, a to tak, že výši náhrady podle § 13 odst. 2 obč. zák. určuje soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení došlo.*“ (srov. K. Eliáš a kol.: Cit. dílo, str. 161).

40. Vedle míry závažnosti a intenzity neoprávněného zásahu do osobnostních práv jednotlivce a míry zavinění původce zásahu, je ovšem nezbytné zkoumat i další konkrétní okolnosti neoprávněného zásahu. „*Při posuzování formy zadostiučinění a u peněžité satisfakce i její výše je nutno brát zřetel na všechny okolnosti případu, ať již právní nebo skutkové, jakož i na okolnosti polehčující či přitěžující. Zohledněny musí být okolnosti na všech stranách, tzn. nejen na straně rušitele (škůdce), ale i na straně postiženého (oběti).*“ (srov. K. Eliáš a kol.: Cit. dílo, str. 156). Obdobně judikoval i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 2. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2206/2006, „*soud musí při úvaze o přiměřenosti navrhované satisfakce za nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby především vyjít jak z celkové povahy, tak i z jednotlivých okolností konkrétního případu (musí přihlédnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři ohlasu vzniklé nemajetkové újmy pro postavení a uplatnění postižené fyzické osoby ve společnosti apod.)*.“ Za tímto účelem je zcela žádoucí aplikovat výše předestřená kritéria testu ústavní aprobovatelnosti nejen při posouzení samotné povahy a motivu zveřejnění informace difamačního charakteru z hlediska její ústavní aprobovatelnosti a legitimacy, ale je třeba je mít na zřeteli i následně při úvaze o formě a přiměřenosti zadostiučinění za újmu na osobnostních právech fyzické osoby vzniklé právě v souvislosti se zveřejněním a šířením takové informace difamačního charakteru, které nepoživají ústavní ochrany svobodou projevu.

IV.

41. Ústavní soud se v nyní posuzovaném případě musel zabývat tím, zda obecné soudy poskytly ochranu základním právům stěžovatele na lidskou důstojnost a na soukromý život. Ústavní soud se v zásadě ztotožňuje se způsobem, jakým obecné soudy posoudily ústavní neaprobovatelnost inkriminovaných „informací“, když dovodily z jejich povahy, obsahu a způsobu zveřejnění a šíření zásah do osobnostních práv stěžovatele a velmi závažnou újmu na jeho osobnostních právech. Při posuzování formy zadostiučinění a výše relutární náhrady (vnímaných v jejich funkci odstranění zásahu do zmíněných základních práv) z odůvodnění napadených rozhodnutí zřetelně vyplývá, že obecné soudy nezohlednily výše předestřené maximy a kritéria, jež je nezbytné respektovat při úvaze o přiměřenosti výše náhrady nemajetkové újmy v penězích, neboť v opačném případě by nutně musely přistoupit ke stanovení nepoměrně (několikanásobně) vyšší částky, než jaká byla stěžovateli obecnými soudy v konečném důsledku přiznána. Takový přístup obecných soudů již ovšem ústavně aprobovat nelze, neboť takovým rozhodnutím soudy neodstranily zásah do základních práv stěžovatele vyvolaný jednáním vedlejšího účastníka.

42. Ústavní soud se v první řadě v žádném případě neztotožňuje s konkrétními závěry Městského soudu v Praze, odůvodňující stanovení dané výše (50 000 Kč) nemajetkové újmy

v penězích, k nimž dospěl po posouzení a hodnocení konkrétních okolností případu. Konstatování, že stěžovatel jako „osoba veřejného zájmu, která má možnost mediálně reagovat, (...) musí snášet větší míru zájmu médií, a to i bulvárních médií“ ve spojení s úmyslným šířením prokazatelně nepravdivé informace ze stěžovatelova soukromého života, ba z jeho intimní sféry, která měla jednoznačně difamační charakter, čímž značně zasáhla do jeho základních práv, což ostatně vzal za prokázané i sám městský soud. Její zveřejnění a šíření bylo nadto zavrženíhodně motivováno pouze a jen s úmyslem získat majetkový prospěch a zvýšit publicitu vedlejšího účastníka (vydavatele bulvárního tisku). Konstatování, že „s ohledem na skutečnost, že článek byl sice předmětem relativně značného zájmu, avšak po krátkou dobu, nezpůsobilo to žádnou změnu v postavení (stěžovatele) v rodině, jeho postavení nejčtenějšího českého autora a mediálně známé osoby, také jednoznačně pomíjí nejen shora předestřené maximy a kritéria, jež je nezbytné respektovat a zohledňovat při posuzování formy zadostiučinění a u relutární náhrady její výši, nýbrž přehlíží (či nedohlíží) závěry a názory plynoucí z judikatury Ústavního soudu, která vychází z evropského standardu ochrany poskytované základnímu právu na soukromí (resp. osobnostním právům a především lidské důstojnosti) a svobodě projevu. Proto je třeba odmítnout úvahu soudu o nemožnosti uložit vyšší nemajetkovou újmu v penězích, neboť ta je vyhrazena „v případě zásahu do práva na dobré jméno a čest jen tehdy, byly-li prokázány konkrétní závažné negativní dopady, což v tomto případě nebylo. Tento závěr je ústavně nekonformním hodnocením konkrétních okolností daného případu. Nelze přehlédnout, že z provedeného dokazování vyplynulo, že vedlejší účastník (původně žalovaný) učinil ze stěžovatele pouhý objekt, když využil jeho proslulosti spisovatele, kterou si instrumentalizoval za účelem navýšení svých zisků. Tak zcela bezohledně zaútočil a poškodil lidskou důstojnost stěžovatele.

43. Vrchní soud v Praze se pokusil zhojit uvedené nedostatky, když se především neztotožnil se způsobem, jakým městský soud vyhodnotil závažnost újmy utrpěné stěžovatelem. Avšak ani jeho rozhodnutí Ústavní soud nepovažuje za ústavně souladné, neboť i on nedocenil zásah do lidské důstojnosti stěžovatele. Vrchní soud sice vážil a přihlédl k celé řadě konkrétních okolností (polehčujících i přitěžujících), když zejména přihlédl k povaze a motivům zveřejnění inkriminovaných informací vedlejšího účastníka i k jeho chování před (způsob zveřejnění a šíření doprovázené značnou mediální kampaní) i po („zesměšňující omluva“) jejich zveřejnění, stejně jako vážil dopady do soukromé sféry způsobené stěžovateli zveřejněním inkriminovaných difamačních informací. Nicméně ani vrchní soud, jak řečeno, dostatečně nezohlednil výše předestřené maximy a kritéria vztahující se zejména k lidské důstojnosti stěžovatele a tak nerozpoznal jejich důležitost pro posouzení věci. Z odůvodnění jeho rozhodnutí je pak zřejmé („smyslem náhrady je pouze zmírnění následků a vyvážení újmy vzniklé zásahem do osobnostních práv“), že právě v důsledku tohoto přehlédnutí zvolil přístup, akcentující pouze satisfakční funkci relutární náhrady dle § 13 odst. 2 obč. zák., aniž by zohlednil i její funkci preventivně-sankční, jejíž zohlednění právě v daném případě vystupuje naléhavě do popředí. Toto opomenutí se promítlo do stanovení konkrétní výše relutární náhrady (200 000 Kč), jež se jeví z ústavněprávního hlediska jako zcela nedostatečná, má-li být reflexí všech okolností případu (tedy i těch, týkajících se vedlejšího účastníka) a intenzity zásahu do stěžovatelových základních práv, která se dotýkají tzv. intimní sféry soukromého života stěžovatele (sexuální život) a především samotné podstaty lidství, tj. lidské důstojnosti.

44. Nelze proto souhlasit ani s argumentací vrchního soudu (předestřenou i ve vyjádřeních k ústavní stížnosti městským soudem i vedlejším účastníkem) ohledně nepřipustnosti uložit původci neoprávněného zásahu citelnou či dokonce likvidační sankci, na jejímž základě odmítl soud stěžovateli přiznat vyšší částku relutární náhrady. Ústavní soud si je vědom

existence této zásady, která platí jako pravidlo, dle níž výše relutární náhrady nesmí být zřejmým bezdůvodným obohacením osoby dotčené neoprávněným zásahem a současně by neměla být pro původce neoprávněného zásahu jednoznačně likvidační a obecně vytvářející tzv. *chilling effect*. Na druhou stranu je však nezbytné zdůraznit, že ze zmíněné zásady je třeba připustit odůvodněné výjimky. V celé úplnosti se aplikace této zásady nemůže např. dovolávat osoba, jejíž podnikání je postaveno na, resp. často doprovázeno, zcela prokazatelnými, úmyslnými a závažnými zásahy do základních práv jednotlivců, ba vede dokonce ke snížení jejich lidské důstojnosti. Míra jejich ochrany (spočívající ve fazetě svobody projevu a svobodného podnikání) musí být nezbytně oslabována či dokonce úplně vyloučena u subjektů, jež účel své existence, činnost a marketingovou strategii zakládají převážně na publikaci difamačních („bombastických“, „šokujících či „pikantních“), na cti utraňujících a lidskou důstojnost snižujících, „informací“ o osobách veřejně činných, osobách známých či společensky významných („celebritách“), kdy účelem takového chování osoby je toliko sledování svého majetkového prospěchu a zvýšení publicity použitého média. Ostatně i právní teorie dovozuje, že při posuzování výše zadostiučinění je třeba též zohlednit, a to v rámci okolností konkrétního případu, i majetkové poměry původce zásahu (delikventa). „*Přiměřenost zadostiučinění platí nejen z hlediska oběti, ale i osoby pachatele, neboť se jedná o plnění deliktního závazku mezi stranami. Zdá se, že jiná výše bude přiměřená u pachatele bezdomovce a jiná u pachatele, který je televizním vysílatelem či vydavatelem celostátního deníku, navíc profesionálem v oboru.*“ (srov. K. Eliáš a kol.: Cit. dílo, str. 157). Z tohoto pohledu lze námitku stěžovatele týkající se zcela neadekvátního poměru výše částek vydavatelů bulvárních časopisů vynakládaných na reklamu a jím požadované, resp. posléze přiznané výše náhrady nemajetkové újmy, hodnotit jako odůvodněnou a racionální.

45. Nadto existenci pouhé hrozby či přímo uložení značné a citelné sankce lze v uvedených případech do jisté míry vnímat (prizmatem výše popsané preventivně-sankční funkce takových nástrojů) za žádoucí. Stěžovatel (či obecně žalobci) tím totiž dává zřetelně najevo, že komerční úspěch, podložený stále narůstajícím tiskovým nákladem a vznikem nových, na obdobném jednání založených subjektů, není tou etickou normou, kterou společnost chce respektovat. Svými žalobami vyjadřují poškozené osoby názor, dle kterého takové jednání, které přispívá k „bulvarizaci“ veřejného mínění, kdy jsou veřejně činné či známé osoby cestou zveřejňování i nejintimnějších detailů ze zákoutí jejich soukromého a rodinného života (povětšinou proti jejich vůli), celkově relativizuje až neguje společenské normy a hodnoty, což již nepovažuje za akceptovatelné a má za to, že je třeba je sankcionovat (za příznačný příklad lze v této souvislosti označit úpadek „bulvárního“ deníku *News of the World* ve Velké Británii). Žaloby tohoto typu a rozhodnutí soudů o nich přispívají k evolutivní tvorbě „*order public*“. Uvedené platí tím spíše v situaci, kdy jiné prostředky a právní nástroje, sloužící k regulaci či dokonce postihu takového jednání, buď selhávají či jsou neefektivní (administrativně právní nástroje předvídané tiskovým zákonem nebo zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání), anebo jejich uplatnění není vždy žádoucí z důvodu proporcionality postihu (užití trestněprávní regulace jako nástroje *ultima ratio*, byť v případech obdobných případu nyní posuzovanému, by bylo ke zvážení i podání trestního oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu pomluvy dle § 184 tr. zákoníku).

46. O to více zaráží a činí těžko pochopitelným, že Nejvyšší soud v řízení o stěžovatelem podaném dovolání k posouzení zde nastolených a vskutku aktuálních otázek přistoupil způsobem, který je vzhledem k závažnosti nyní posuzovaného případu třeba hodnotit jako neadekvátní (odmítnutí dovolání pro jeho nepřipustnost dle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř., a to se stručným (!) odůvodněním podle § 243c odst. 2 o. s. ř.). Tímto postupem

Nejvyšší soud předem rezignoval na svou funkci sjednocovat judikaturu obecných soudů. Pochybil, když odmítl využít dané příležitosti k přijetí zásadního sjednocujícího názoru či k formulaci právních závěrů k uvedeným otázkám, tj. k vymezení kritérií pro stanovení přiměřené výše relativní náhrady ve sporech o ochranu osobnosti v relaci k závažnosti a intenzitě zásahu do osobnostních práv a míře zavinění takového zásahu, což by, vzhledem k nejednotnosti, ba koncepční nejasnosti judikatury obecných soudů, bylo nepochybně žádoucí. Nelze ani opomenout tu skutečnost, že poškozené osoby - žalobci jsou stále vystaveni nejistotě o „správné“ výši žalobou uplatněné částky, když ani znalost zákonných předpokladů a judikатурních závěrů zatím neodpovídá na otázku adekvátní výše žalovaného nároku, resp. na typ schématu, dle kterého bude postupováno. Především pak Nejvyšší soud rezignoval na svou ústavní povinnost chránit základní práva a svobody dle čl. 4 Ústavy ČR, neboť ani jeho rozhodnutí se nemůže octnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv a svobod jednotlivce. Dovolací řízení je nedílnou součástí ústavního rámce pravidel spravedlivého procesu a dovolací soud je tedy za každé situace povinen chránit základní práva a svobody jednotlivce, což však Nejvyšší soud v nyní posuzovaném případě neučinil, když nezhojil protiústavnost rozhodnutí vrchního soudu, resp. městského soudu.

47. S ohledem na výše uvedené skutečnosti Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy nedostály své ústavní povinnosti poskytovat ochranu základním právům stěžovatele (čl. 4 Ústavy ČR), neboť svým postupem, dostatečně nezohledňujícím závažnost a intenzitu zásahu do osobnostních práv stěžovatele a neposkytly adekvátní ochranu základnímu právu stěžovatele na respekt k soukromému životu, garantovaného čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy.

48. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

P o u č e n í : *Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).*

V Brně dne 6. března 2012

Ivana Janů
předsedkyně senátu

Odlišné stanovisko JUDr. Ivany Janů k výroku a k odůvodnění nálezu

Ve smyslu § 22 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, podávám odlišné stanovisko k výroku a k odůvodnění nálezu ve věci sp. zn. I. ÚS 1586/09. Podotýkám, že se nevyjadřuji ke všem problematickým místům nálezu, ale toliko uvádím stručné důvody svého odlišného právního názoru.

Většinové stanovisko senátu dospělo k závěru, že „*obecné soudy nedostály své ústavní povinnosti poskytovat ochranu základním právům stěžovatele (čl. 4 Ústavy ČR), neboť svým postupem, dostatečně nezohledňujícím závažnost a intenzitu zásahu do osobnostních práv*

stěžovatele a neposkytly adekvátní ochranu základnímu právu stěžovatele na respekt k soukromému životu, garantovaného čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy“ (bod 47 odůvodnění). Předně tedy nutno zdůraznit, že předmětem přezkumu a důvodem uplatnění kasační pravomoci Ústavního soudu nebyla otázka, zda a jakým způsobem bylo do osobnostní sféry stěžovatele zasaženo, neboť v tom jsou obecné soudy a Ústavní soud, včetně mne osobně, zajedno, nýbrž toliko posouzení »dostatečnosti« přiznané peněžní částky ve výši 200 000 Kč, protože „podstatou ústavní stížnosti je polemika stěžovatele se způsobem, jakým obecné soudy v daném případě posoudily otázku přiměřenosti výše náhrady nemajetkové újmy v penězích“ (bod 24 odůvodnění).

Znění ustanovení § 13 o. z., které bylo ve věci aplikováno je následující:

(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Primárními prostředky ochrany osobnostní sféry jednotlivce je požadavek na upuštění od neoprávněného zásahu, požadavek na odstranění trvajících následků neoprávněného zásahu a požadavek na přiměřené zadostiučinění ve formě morální satisfakce. Teprve v odůvodněných případech je možno požadovat náhradu nemajetkové újmy v penězích (odst. 2). K posouzení a určení výše této náhrady jsou příslušny obecné soudy. Ohlížím nyní od skutečnosti, že podle sdělení Městského soudu v Praze se stěžovatel v žalobě vůbec nedožadoval satisfakce dle § 13 odst. 1 o. z., ale pouze nemajetkové újmy v penězích (bod 9 odůvodnění).

Výši přiměřeného zadostiučinění v penězích dle § 13 odst. 2 o. z. nelze nikdy předem přesně stanovit; její určení spočívá na úvaze soudu ve smyslu § 136 o. s. ř. Úvaha soudu samozřejmě nesmí být libovolná, nýbrž musí náležitě vzít v úvahu především hlediska závažnosti vzniklé újmy a okolnosti zásahu do osobnostních práv (§ 13 odst. 3 o. z.), a to jak na straně poškozeného, tak i na straně škůdce. Soud tedy musí, jak konstatuje judikatura, přihlédnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři vzniklé nemajetkové újmy apod. Je přitom ovšem povinen vycházet z úplně zjištěného skutkového stavu a opírat se o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3219/2009).

Domnívám se, že není úkolem Ústavního soudu přezkoumávat tuto úvahu civilního soudu z hlediska její obsahové správnosti. Posláním Ústavního soudu může být pouze ověřit, zda napadené rozhodnutí je podloženo relevantními úvahami, zejména zda úvaha o výši přiměřeného zadostiučinění vychází z dostatečných skutkových zjištění, zda soud zvážil všechna kritéria, která zvážít měl, zda je rozhodnutí přezkoumatelné, či zda mezi učiněnými skutkovými zjištěními a přijatými právními závěry není rozpor. Je-li v tomto směru úvaha civilního soudu řádně odůvodněna, neměl by Ústavní soud nahrazovat jeho uvážení svým uvážením vlastním, neboť by si tím přisvojoval roli, která mu nepřísluší. Kasační pravomoc Ústavního soudu má být užívána toliko k odstranění zjevných excesů, což Ústavní soud zopakoval již v tolika svých rozhodnutích, že nemá smysl připojovat odkaz. Naopak Ústavní soud není povolán k tomu, aby svou judikaturou zvyšoval či snižoval hranice peněžních náhrad.

V souzené věci nebylo pochyb o tom, že do osobnostních práv stěžovatele bylo skutečně zasazeno. Spornou byla toliko otázka výše přiměřeného zadostiučinění. Napadená rozhodnutí obecných soudů ohledně výše přiměřeného zadostiučinění nelze považovat za svévolná či jinak ústavně nekonformní. Obecné soudy vzaly v úvahu jak závažnost vzniklé újmy, tak i okolnosti případu; na rozdíl od většinového stanoviska se přitom neomezily jenom na jednostranné hodnocení okolností svědčících ve prospěch stěžovatele, ale braly v potaz i okolnosti snižující výši jím uplatněného nároku. I kdybych se tedy domnívala, že by výše přiměřeného zadostiučinění měla být vyšší, jsem přesvědčena, že pro nedostatek ústavního rozměru měl zdejší soud ústavní stížnost odmítnout.

Nemohu souhlasit ani s pojetím civilní sankce v odůvodnění většinového stanoviska, ani s důsledky, které z něj plynou. Sankce představuje nepříznivý právní následek, který vzniká v důsledku porušení určité primární právní povinnosti. To je v zásadě společné sankcím ve všech právních odvětvích. Samotná povaha sankce však vždy musí odpovídat povaze právního odvětví, v jehož rámci se uplatňuje. Z tohoto hlediska je nepřijatelné – coby naprosto neodpovídající povaze civilního, resp. širěji soukromého práva, aby civilní sankce byla chápána jako trest. Civilní sankce může v souladu s povahou soukromého práva pouze směřovat k obnovení narušené rovnováhy, nikoliv k potrestání odpovědného subjektu. Přiměřené zadostiučinění v penězích proto může sloužit toliko ke zmírnění způsobené nemajetkové újmy, a nikoli k potrestání toho, kdo do osobnostních práv zasáhl.

Nehodlám samozřejmě podceňovat preventivní funkci přiměřeného zadostiučinění. Považuji však za nesprávné, pokud dovoláváním se prevence má být potlačována satisfakční funkce přiměřeného zadostiučinění. Ostatně, jak dokládá literatura, „porušování práva neubývá se zpříšňováním sankce“ (Knapp, V. Teorie práva. Praha : C. H. Beck, 1995, s. 36-37). Generální i speciální prevenci tak daleko lépe poslouží vědomí, že poškozená osoba se vždy domůže nápravy (kupř. zmírnění újmy zadostiučiněním, které je této újmě přiměřené), bude-li o to usilovat, než snaha o zvyšování přiměřeného zadostiučinění do takové míry, že již nepůjde o satisfakci.

Stejně tak přiměřené zadostiučinění v obecné rovině nemá ani suplovat jiné právní instituty, zejména ne bezdůvodné obohacení či náhradu škody. Vznikl-li proto neoprávněný majetkový prospěch na straně toho, kdo protiprávně zasáhl do osobnostních práv jejich nositele, nemůže sloužit k nápravě tohoto stavu institut přiměřeného zadostiučinění v penězích, ale institut bezdůvodného obohacení.

Ačkoli tedy nemám pochyb, že do osobnostních práv stěžovatele bylo ze strany vedlejšího účastníka zasazeno hrubým způsobem, jsem přesvědčena o tom, že Ústavní soud neměl uplatnit svou kasační pravomoc, neboť výsledek řízení před obecnými soudy sice nemusí být pro stěžovatele ideálním, avšak zjevně není excesem, tedy popřením účelu a funkce soudní ochrany práv. Jinými slovy řečeno, jsem přesvědčena, že základní práva stěžovatele byla napadenými rozhodnutími ochráněna.

V Brně dne 6. března 2012

Ivana Janů